

Emmanuel de Martonne

Coğrafya âlemi 1955 yılında büyük bir kayıba uğradı: Dünyaca tanınmış Fransız coğrafyacısı Emmanuel de Martonne, uzun süren bir hastalığı müteakip temmuz ayının sonlarına doğru gözlerini hayata kapadı. Ölümü, hiç şüphe yok, coğrafya ailesi için büyük bir ziyadır. De Martonne Fransız coğrafyacıları arasında olduğu kadar Türk coğrafyacıları arasında da şöhreti olan bir coğrafya âlimidir. Bugünün tanınmış Türk coğrafyacılarının çoğu ya doğrudan doğruya, yahut eserleri vasıtasıyla onun öğrencileridir. Memleketimizde şöhret kazanmış yabancı coğrafyacılar arasında onun ismi başta gelenler arasındadır.

1873 de Chabris (Indre) de doğan Martonne, Yüksek Öğretmen Okulundan (Ecole Normale Supérieure) mezundur; aynı zamanda tarih ve coğrafya agrégé'sidir. Modern coğrafyanın kurucularından biri telâkki edilen Vidal de la Blache'in talebesi olan de Martonne Almanya ve İsviçre'de bir sene kadar A. Penck ve Heim'in derslerine devam etmiştir. Bundan sonra Rumanya'ya giderek uzun seneler orada kalmış ve doktora tezlerini hazırlamıştır. Bunların adedi 2 olup, biri Edebiyat Fakültesinde verdiği *La valachie* (1902), diğeri Fen Fakültesinde verdiği (*Recherues morphologiques des Alpes de Transylvanie*) (1906) adlı tezlerdir.

Fransa'da sırasıyla Rennes, Lyon ve Paris Üniversitelerinde umumî fiziki coğrafya profesörlüğü vazifesini ifa eden de Martonne, emekliye ayrılmış olduğu zamana kadar Sorbonne'da Coğrafya Enstitüsü Müdürlüğünü de yapmıştır. Hayatının son senelerinde Enstitü Üyesi (Membre de l'Institut) olan de Martonne ölünceye kadar «Milletler arası Coğrafya Birliği Başkanı» idi.

Yarım asrı hayli geçen faal hayatında üstad çok verimli olmuştur. Başlıca eseri, kendisini dünya çapında bir coğrafyacı yapan meşhur «*Traité de Géographie Physique*»dir. Müellifin 1909 da ortaya koyduğu bu eser (büyük bir cilt halinde olan kitapta umumî fiziki coğrafyanın bütün bahisleri vardır) giriş mahiyetinde matematik coğrafyanın bazı kısımları, Klimatoloji, İdroğrafya, Morfoloji ve Biocoğrafya), müellifle beraber tekâmül ederek dördüncü tabında 3 cilt halinde ortaya konulmuştur. Yalnız, 3 üncü cilt olan Biocoğrafya, A. Chevalier ve L. Quénot'nun iş birliğiyle meydana gelmiştir. Bunun hülâsası mahiyetinde olan (Abrégé de Géographie Physique) İngilizceye tercüme edilmiştir.

De Martonne mevzii coğrafya sahasında da kıymetli eserler vermiştir. Meşhur (Géographie Universelle) serisinde «Europe centrale» (2 cilt) ile yine aynı seriden La France (Birinci kısım: France Physique) ve Armand Colin koleksiyonundan olan «Les Alpes» bunlardandır. Avrupa, Amerika ve Afrikaya birçok etüd seyahatleri yapan de Martonne bunların neticelerini kısa makaleler halinde ortaya koymuştur. Bunların mahiyeti *Traité*'sini takip edenlerce malûmdur. Üstada şöhret sağlayan başlıca etüd konuları şunlardır:

a) İklimlerin tasnifi (1909) dan beri,

- b) Alp glasyasyonu (1910) dan beri,
- c) Hersiniyen kitlelerinin morfolojisi (yarım asırdan beri),
- d) Aréisme (Indice d'aridité formülü ve haritası 1926-1942).

Kendilerinin de üstad tamdıkları bu âlim ve aynı zamanda hoca coğrafyacının ölümünden çok müteessir olan Türk Coğrafyacıları bu münasebetle Fransız meslektaşlarına en kıymetli taziyetlerini sunarlar.

Ahmet Ardel

